

ПРИРУЧНИК ЗА ПРОФЕСОРЕ

при коришћењу уџбеника и радних свезака народописа
9–12. разреда гимназије са српским наставним језиком

Живимо у свету који се непрестано мења. Наше време је доба кризе и неразрешивих напетости.

Светосавско искуство је стална провера и за децу и за одрасле у оном што јесу, треба и могу да буду.

Наша школа и култура треба да се утемеље на универзалнијим и чвршћим духовним начелима како бисмо разумели поруке и вредности уобличене у традицији којој је Сава Немањић родоначелник. Оживљавање традиционалне културе значи ко смо, где смо и куда идемо.

Школа данас треба да пружи ученицима информације о деловању и улози националног идентитета, те особено духовно искуство и естетски доживљај.

Када данас говоримо о *кризи културе* шта заправо под тим подразумевамо?

Култура је одређени став, усмерење људи, систем циљева и односа и систем навика, систем вредности. А вредности су многоструке и различите. Када говоримо о кризи културе, подразумевамо распад система. Неки тврде да под културом подразумевамо *вештачку* човекову творевину коју он дограђује на *људску природу*. Друго мишљење је да је култура проширење људске природе.

Национализам је свест о припадности једном народу од кога се потиче. То је свест о својим коренима, свест о својој вери, својој култури, својој историји. Насупрот шовинизму који је изопачени национализам.

Задатак програма (предмета) Народописа је да ученике упуту на историјско значење и уметничку вредност културне баштине српског народа; да их упозна с најзначајнијим српским културним и научним достигнућима, празницима, обичајима, предметима, приборима и обредима којима се ми Срби (у матици и у расељавању) одликујемо. У исто време пружа друштвена знања и у целини налаже васпитање српских ученика у светосавском духу.

Настава историје српског народа треба да развија у ученицима љубав према властитом народу, да у њима јача национални осећај, приврженост своје народу и солидарност с другим народима. Циљ наставе је оспособљавање ученика српске гимназије, да овладају знањем о развоју друштва српског народа од најстаријих времена до савременог доба с посебним обзиром на историју Срба у Мађарској. Будући да се историја српског народа предаје интегрално у склопу опште и мађарске националне историје, у предмету Народопис нагласак се ставља на упознавање, проучавање и неговање слободарског духа и традицију српског народа кроз векове. Наставне јединице могу се обрадити у једном часу или у више њих.

Врста наставе/облик рада може бити:

- класична, фронтална обрада
- проблемска, истраживачка
- програмирана
- анализа извора
- индивидуализована
- групна
- рад у паровима
- са елементима видео-касете, интернета, це-деа.

Тип часа може бити:

- обрада новог градива
- утврђивање
- вежбање, понављање
- провера знања
- презентација
- комбиновани тип часа.

Наставне методе могу бити:

- предавање, причање
- описивање
- разговор
- рад на извору, тексту
- писање, читање, цртање, певање
- практични рад
- рад са картом
- решавање задатака (радна свеска)

Наставна средства могу бити визуелна и аудитивна:

- цртеж, слика
- дијаграм, графикон
- карта
- графофолија
- статистички подаци
- звучни снимци
- ТВ емисија
- компјутерски материјал
- филм
- радио-емисија

РЕШЕЊЕ ЗАДАТАКА

9. разред

Прапостојбина Словена

1. на простору између Балтичког мора и Карпата; на рекама Одре, Висле
2. пошто се баве полуномадским сточарством
3. Срби; Хрвати; Словенци; Македонци; Црногорци; Бугари
4. Драгувити; Сагудати; Велегезити; Вајунити; Брзити
5. Неретљани; Морављани; Тимочани; Струмљан
6. у племенском савезу; са породицама; ратном машинеријом; вичући јуришају
7. Мезија; Гамзиград, Ниш; Медијана; Сремска Митровица; Сингидунум; Виминацијум

Досељавање на Балканско полуострво

1. Константин Порфирогенит „Спис о народима”
2. *Víborbanszületett Konstantin*
3. Бојки; Бели, Сервију
4. у 6. и 7. веку
5. цар Ираклије
6. пошто се баве земљорадњом
7. очева смрт; два брата деле народ; насељавање; напуштање; слуге

Покрштавање Словена

1. родно место им је град Солун
2. јесу
3. Велико-моравска кнежевина
4. пошто на словенском језику шире хришћанску веру
5. два мисионара
6. лично
7. друго словенско писмо; Климент и Наум; Охрид; 38 (30 слова)
8. црквени карактер; старословенски језик; манастирске преписивачке школе; рашка архитектонска школа; византијске фреске; иконе; литургије; житија
9. Залавар
10. 24. мај; црвено слово; Свети Ђирило и Методије; Дан/недеља матерњег језика у српским школама у дијаспори (такмичења у правопису, краснопису, рецитовању, лепом читању, Квиз)
- 11-12. лично
13. У Москву
14. не пишу ћирилицу
15. стратег; архонт

Прве српске државе

1. -
2. -
3. Врбас; Босна; Дрина; Моравица; Ибар
4. Дукља; Травунија; Захумље; Паганија
5. Копаоник; Златибор
6. Француска; Угарска; Бугарска
7. Срби се сматрају слободним победником док Бугари Србе још увек сматрају њима потчињеним; аутор не заузима став по овом питању, само преноси став Срба и Бугара

Фреске

1. -
2. Српски Ковин; Грабовац; Стони Београд
3. епизоде мучења и једина слика чуда (са аждајом и принцем) налазе се у ходнику Фреске у Милутиновој цркви Ваведења настале су 1317–1321. године раскошне са много злата; Милутинова ктиторска композиција циклус о Светом Сави у 29 сцена налази се у трпезарији

Рачунање времена

1. 1321. године Милутин; $6829 - 5508 = 1321$
2. 1346. године Душан; $6854 - 5508 = 1346$
3. 6879.
4. 1389–6897. године
5. 1196–6704. године
6. 863–6371. године
7. 1993–7501. године
8. Стари Грци од 776. године п. н. е.

Римљани од 753 п. н.е.; муслимански календар од 622. године

9. византијско од постанка света, прва старчевачка култура

10. Дечанска хрисовуља и Душанов законик

11. Сосиген, Јулије Цезар; Грегорије, Миланковић

Баштина

1. örökség; kert; szántófield; rét; legelő; szülőfield; haza; szellemi-, kulturális örökség

2. цркве; крстови; задужбине; гробља; матрикуле; топоними; култ Светог Саве; кнеза Лазар и Арсенија Чарнојевића; крсна слава; српска имена и презимена; народни обичаји, српски добротвори

Српске сеоске куће

1. Војводина; Поморавље; Војводина; динарска област; у планинама

2. венац

Српска кућа

1.1. предња соба;

1.2. комора

1.3. кухиња

1.4. стражња соба

1.5. свињац

1.6. сенице

1.7. штала

1.8. плевњак;

2. бунар са ђермом

3. Младена Прелић

4. на Чепелској ади

5. иконе; породичне фотографије; огледало са везаним пешкиром

6. ормар; тепих; полице за књиге; фотеља

7. у Идвору; сеоском бароку; Михајла Пупина

8. научник; професор и проналазач у САД-у; велики добротвор и патриота; његовом заслугом је Банат додељен Краљевини СХС; аутобиографија

Стари кухињски прибор

1. у њему се туче жито, зачин; за месење хлеба; плитак суд за кољиво; котлић се окачи над огњиштем; у њој се туче жито (спремање кољива); на њему се кува у шерпама

2. бакар (туч/бронза); дрво; гвожђе; дрво; гвожђе

3. столовача – столица на челу стола; софра – низак сто; треножац – ниска столица без наслона; куварице – дозиднице са извезеним порукама

4 цртеж ученика

Задруга

1. етнограф, правник, политичар

2. Вук Караџић; 1818. године

3. економски идеал; развитак личности; основ за социјалну својину и друштво

4. Србија на истоку

5. због централизације и финансијске политике
6. очување идентитета и у борби за ослобођење
7. Јанко Веселиновић; Лаза Лазаревић
8. динарску област; изолована села
9. географ; етнограф; ректор Универзитета у Београду; почасни доктор Сорбоне; председник територијалне комисије на мировној конференцији у Паризу
10. изолована села; традиционална патријархална породица, углед домаћина; ред; послушност
11. моба; спрега; комишање; позајмица
12. Грађански законик 1844. године
13. инокосна
14. Светозар Марковић; Цвијић; Ј. Грујић
15. позитивно оцењују; задругу сматрају обележјем српског народа; различит им је приступ: политички; географско-социјални; економско – социјално-морални
16. А) 508
- Б) 510, 517
- В) 121, 397, 396, 121
- Г) 517
- Д) 512
- Ђ) 510; 515
- Е) 510
- Ж) сви

Народни календар

1. јануар; мај; фебруар; септембар; јун; да/не; човек је социјално биће; веже се за традиције
2. јул; октобра; априла; августа; маја; јуна
3. маја и новембра

Празници

1. *Господњи*: Божић, Васкрс, Преображење; *Богородични*: Мала и Велика Госпојина; Ваведење, Благовести; *Светитељски*: Свети Сава, Георгије, Јован, Димитрије
2. Ваведење
3. Сретење; Видовдан; Свети Сава
4. 15. март; 20. август; 23. октобар
5. Нова година; 1. мај
6. -
7. Свети Никола; Аранђеловдан; Ђурђевдан

Божих

- Мударци; смирну; тамјан и злато
1. јабука; орах
  2. -
  3. у шуми, на пијаци
  4. да/не
  5. -

6. мирeње; љубљење; опраштање; прва мушка глава која долази да честита породици на Бадњи дан или први дан Божића

7. положајник; Детинци; бадњак; Његош

8. парица; оваца; јагањаца; Боже

Свети Сава

1. српски језик; своје уверење; закони; правда

2. Југославија; 1945-1980. године

3. копија иконе: лик – попрсје у свештеничком оделу

4. -

5. -

6. Студеница; Милешева; Жича; Трново; Београд-Врачар; Света гора; Хиландар; Ватопед; Јерусалим; Ниш

Васкрс

1. маскенбал; Покладни бал у Калазу

2. У другу недељу пре почетка ускршњег поста последњи пут се једе месо. Месне покладе прослављају се обилатим и масним гозбама; у недељу која претходи почетку ускршњег поста последњи пут се једу млечни производи. Приређују се праве гозбе и пијанке, те се народ опрашта и од белог мрса. Од Белих поклада до Бурђевдана не врши се венчање у цркви.

3. farsang

4. да се не познају када изводе *шале*

5. *опите*: весеље, лепота, радост *медитеран*: мимозе поворка, дефиле; карневали у Венецији и Риу, важну улогу имају плес и музика; *док у Мађарској*: буше/ружне маске, (*шале се на рачун гледаоца*), у Мохачу (Шокци) плешу и терају зиму (*спаљују лутку*) и Турке

6. маскирање; неограничено се веселити; испраћати зиму

7. feltámadás; Húsvét; Virágvasárnap; Barkaszentelés; Utolsó vacsora; Jézus feltámadt; Valóban feltámadt

8. То је дан жалости за разапетим Христом. Католици славе страдање, људско биће Исуса Христа, а православци божанско биће Исуса Христа; славе дан радости, наду у вечни живот

9. у Витанији; 4 дана, јесу; сестре га подсећају на раније сусрете; вечни живот после смрти; после смрти оживи мртвац, али ће као човек поново умрети, Народ литијом доноси у цркву врбове гранчице сећајући се Исусовог улаза у Јерусалим где су га чекали палминим гранама

Литургија Велике недеље

1. -

2. 6. јануара на Бадњи дан

3. на Лазареву суботу или Цвети; на крају литургије/јутрења; верници ударајући се врбовим гранчицама

4. етномузиколог Тихомир Вујичић

5. Леонардо да Винчи

6. 14. јануара

7. колач/лутка који се спрема и даје деци у породици за Нову годину, тј. Светог Василија Великог

8. -

9. чуваркућа

10. шарање воском; фарбање у луковини; јаје са матрицом, натписом „Христос воскресел!”

11. „Христос васкрсе! – Ваистину васкрсе!”

12. шунка, јаја, колач-буздован

13. -

14. Ружичало; Побусани понедељак

15. Црквене песме: „Обшчеје”; Тихомир Вујичић; литургија Василија Великог бденије са 12 јеванђеља; клепање; христов гроб – плаштаница – целивање

16. за време Ускрса такмичење чије је јаје најјаче; ускршњи поздрав српског патријарха; свештеник посланицу чита на Васкрс (на литургији); Ускрс мртвих; први понедељак после Ускрса

Слава

Урош; Милутин; Душан;

пошто се династије звао Стефан

Крсно име

1. на Балкану

2. уједињених нација

3. Свети Никола; Ђурђевдан

4.-

5.-

6.-

7. култ Светог Саве живи међу Србима

8. Спасовдан, 40. дана по Ускрсу; у четвртак

9. преноси се са оца на сина, када син заснује своју породицу

10. колач, жито, вино, свећу, кандило, кадионицу, босиљкачу

11. кува; меље; шећер; ораси; морски орах (или цимет)

12. да

13. колач; жито; свећа; вино

14. –

15. среда; петак; пост

16. Ђурђевдан

17. Свети Козма и Дамјан; 14. новембар; Свети Праведни Јосиф; Свети Трифун

18. школска слава Свети Сава; Српски клуб у Будимпешти; Свети Трифун

19. Српски Ковин

Говор Срба у Мађарској

1.-

2.-

3.-

4.-

5. католик

6. Сантово; Дунаујварош; Печуј

Регије у Мађарској

- 1.-
- 2.-
3. Српски Ковин; Ђур; Шиклош
- 4.-
- 5.-
6. Косово и Метохија Београд; Пожаревац; Црна Гора
7. Свети кнез Лазар; Свете мошти Бранковића; Светог Тирона
8. у Сентандреји
9. дажбине; верност; порез; војна служба
10. egész telkes jobbágy; féltelkes jobbágy
11. Вац
12. а) б) в) д) љ); б); а) в)

Насеља

Калаз: српски крст; Малаћев крст; Фестивал фолклора; покладни бал; Калашки дани

Помаз: спомен-плоча Николи-Тесли; спомен-плоча Тихомиру Вујичићу; крст на главном тргу; Лупин маузолеј; Малаћев крст; Стојићева улица, улица Николе Тесле

Чобанац: спомен-плоча Евгенију Думчи; Бунарчић; КУД „Рузмарин”

Чип: споменик проте Стевана Михалцића; (рођ. у Чипу у свештеничкој породици, 1861-1942. године); гроб му се налази у Хрватској, у Брањини

Српски Ковин: манастир; споменик Максиму Лудајићу

Ловра: два крста; надгробни споменик Светозару Нинићу Шакраку; Дани позоришта и културе; Дан села; Фестивал хармоникаша

Бата: месни српски музеј; Самерфест

Ерд (Хамзабег): Дани винове лозе

Гед: Српско вече

Стони Београд: „Рацка варош”; капела; знаменита личност Катарина Ивановић

Аљмаш: Фестивал бундева

Пантелија: Јужнословенски клуб

Сегедин: Дани српске културе у Сегедину; седиште Фондације „Милош Црњански”

Сириг: Дан ружа

Деска: Дом српске заједнице „Свети Сава” – дом културе и библиотеке; КУД „Банат”; Банатски сабор; Ајваријада

Сентиван: Дани села, Гибаницајада

Чанад: сусрет ђака поморишких српских основних школа

Батања: Суферини; споменик лекару; Дани српске културе; Српски фолклорни камп

Печуј: музејски комплекс се гради у порти капеле Преподобног Симеона Столпника; Петар Добровић сликар; Дан српске духовности и православља; концерт савремене/поп/народне музике

Сантово: Љ. Мандић „Мом Сантову”; фолклорни камп

Вилањ: Фестивал црног вина у Мађарској

Сечуј: биста Арсенију Чарнојевићу

Липова: спомен-плоча Никанору Грујићу

Баја: споменик Богобоју Атанацковићу; Водица, Јоаким Вујић; Лукијан Богдановић

Мохач: Колачијада; такмичење винара; Водице – капела Успенију Пресвете Богородице; гробљанска капела Светог Константина и Јелене

Медина: пударина (фестивал бербе и грожђа)

Чонград: родна кућа Милоша Црњанског

Шиклош: Ђунтир

Шарвар: гробље

Јосиф Панчић

1. рођен у Хрватској; студира у Пешти; ради; умире у Србији
2. риболовом; Матра; глог; Ерд
3. године: 1875; 1846; 1843; 1853; 1888; 1951
4. оморика и врх на Копаонику

Бранко Радичевић

1. Стражилово; (регија Војводина, Фрушка гора) споменик на гробу песника састављен од камених блокова
2. песник је за време школовања у Сремским Карловцима, обожавајући ботанику; од биљака са Стражилова направио први свој хербаријум; а после смрти из Црне Горе стиже му на гроб, где је по својој жељи поново сахрањен, сребрни венац

Природне области

1. Крушедол, Ангелина; моравске школе; сахрањени; Ђаковић, Бранковић; војвода; краљ
2. Панонска низија

Статистика

1. знатно/50%
повећава/20 %
знатно/33%
знатно/3x
2. за 10 година су се десила велика померања; исељавања па враћања избеглица
3. Вуковарско-сремска; Осјечко-барањска; Шибенско-книнска; Задарска; Истарска; Личко-сењска
4. желите ли да се изјасните којој националности припадате
5. вера; мањинску пол, државе у називима; око 30% је смело да се изјасни за матерњи језик; проблем мешовитих породица

Карактеристика Срба – Јаков Игњатовић

1. 19. веку
2. –
3. -
4. –
5. -
6. -

Пештанска црква

1. јесте; имала је гробље; 2 + преко дворишта зграде црквене општине; Вереш Палне и Српске; – ; Свете Георгије на коњу; пошто је заштитник цркве Свете Георгије; 6. маја; опис црквене славе и културног програма; веронаука, отварање школске године, причешће у аули; ученици певају за певницом, школска слава
2. А-в; Б-г; В-а; Г-б

Нпр.: *Ђурђевдански обичаји:* уранак; плетење венаца, кићење храма; хватање воде и умивање; прва мужа

СОШИГ

1. –
2. -
3. народносна; једина српска средња школа у Мађарској, састав ученика: из целе Мађарске, Србије; 9. припремни разред; језик наставе је српски
  - а) разреди – двојезични; Свети Сава школска слава; народопис; српска историја; традиције; Ђак генерације; секције: хор, фолклор, драма, спорт; Гимназијалац; фреска; мурал; теретана
- 4.-
  5. а) осветљена слика на улазу
  - б) натпис; печат
  - в) фреска
  - г) венац; божићни празници ; слободан дан за славу
  - д) пехари; фотографије

Никола Тесла

1. градски парк у Пешти; 1882. године
2. 2
3. Нијагари

10. разред

Владари

1. Млетачку; Угарску; личну; богумиле; властеле; свештенство; Студеницу; Хиландар; Стефан Првовенчани; папе; архиепископ; 10; градови; Милутин; освајање; Дечански; 1330. године; 1346. године; Уроша Нејаког
2. синове; бољаре; младиће; богате, убоге
3. потребни су васељенским патријархом у Светој Софији освећен стема и одора; света десница Светог Јована, Сава је донео из Никеје и као архиепископ достојан је да изврши чин крунисања
4. типик; крмчија; житије; самодржац;
5. фреска, мађарска; будимском српском храму; 3; Претечу; још никад није била; виси на источном зиду цркве; нема
6. краљ Урошев гест-Јелена Анжујска; цвет – акције – племенитост, лепота, пролеће – мирис – боје, веза матице са српством у дијаспори; прва акција у нашим манастирима како би се и наша школа могла укључити у идеје

Додатно штиво: Босну; стећак

Држава Немањића

1. Данте – Милутин је фалсификовао новац; Стефан Првовенчани – Немањин владарски портрет
2. и католичка и православна црква прогањају богумиле/патарене; папа ради превенције ширења из Босне у Угарску
3. Данте
4. финансијским пословима; управник владаревихседа; управља жупанијом, предводи војну јединицу; градозиданије=кулук; соће/кабао жита/1 перпера/12 сребрних динара; оброк; позоб; 9 година; Угарска
5. 1774. године; 1775. године; 1806. године; 1839. године
6. Доментијан; Стефан Првовенчани, Теодосије; Свети Сава; сиромашне девојке; на Ибру; задужбинама, помаже људима (мираз); Котор, Бар, Улцињ; Скадар; 1317. године; јесте Карла Роберта и Лајоша; Ангелинеум
7. -

Душанов законик

1. 1349. године; писан је на старосрпском језику, док се у европским краљевинама користи латински; на државном сабору; у Скопљу; да
2. старо словенско обичајно; повеље српских владара; црквено, византијско, статути приморских градова; узео је све најбоље законске акте и повезао је византијско-српско-римско право
3. роб; меропак; пронијар
4. да је правна држава, меропак се може парничити са својим господарем, царством; штити потчињене од самовоље господара

5. не; да; не; да; не; не; не; не; да; да

6. на Ускрс – на Спасовдан; оригинал – препис; штампаних – руком писаних; ниједан није – један је; у Хрватској – у Мађарској; има – нема

7. 7; 67; 171; 67; 172; 68; 171; 172

Црква (католичка-православна)

А) папа: непогрешивост, индулгенције, чистиште

Б) Богородица: безгрешно зачеће

В) свете тајне и филиокве, целибат

Црквени сабори

- патријарх; охридски; скопски; рашки; призренски; зетски, Грке и Света Гора; аутономна митрополија; 1346 + 5508 = 6 854; Душана; Јоаникија, српског народа и цркве

Хиландар

1. античко многобожачко доба – Богородица–Римљани – братства, словенско братство – Турци – Грчка, васељенски патријарх; Свети Пантелејмон; Ватопед; Хиландар; краљ Милутин, цар Душан; Милутин ктитор, Душан се склања од куге

2. 1198. године; 1199/1200. године; 1293. године; 1348. године

3. са апостолима путује на Кипар – бура – Вревођење пагана у хришћанство – сама је назвала изабраним местом;

4. добротворна устава; Задужбина „Јакова Игњатовића”, Милош Црњанског; може, али не мора, постојећој задужбини прилаже, види краљ Милутин – Хиландар; оснивач је и приложник

5. иконе, библиотека, жезал Светог Саве; комади предмета који су везани за Исуса Христа

6. Тројеручица; из Палестине донео је Свети Сава

7. светосавље/култ Светог Саве

8. Свети Сава је у архиепископском орнсту држећи у левој руци жезал а десном благосиља

9. родио се; има 17 година, замонашио се; аутокефалност; преговара са мађарским краљем Андрашем-чудо ствара и крунише брата; умире; спаљивање

Стара Србија – Обласни господари

1. Бранковићи; Балшићи; Мрњавчевићи; Хребељановић

2. доба „малих краљева” Чак; Аба, Кесеги, Горјански; Цељски

3. од 1301. године после смрти Андраша III до 1312. године битке код Розгоња када Карло Роберт поново уједињује целу Угарску

Продор Турака

- 1371. године

- Угљеша и Вукашин

- Вук Бранковић

- Твртко и Влачко Вуковић

- султана Мурата и кнеза Лазара

- 1395. године

б) Марко Краљевић и Константин

Пад Новог Брда

На основу извора у уџбенику одговори на питања.

Јован Текелија

1. има и позитивних и негативних; највише се памте по ратовима; Свети Сава; Карађорђе: Перикле, Александар Македонски; Наполеон, Сулејман Величанствени; Душан Силни

2. Милош Црњански „Сеобе”

3. Павле Исаковић

4. 1697. године код Сенте

5. Прадеда Саве Текелије, заповедник српске милиције; Поповић

6. јесте; 1686. године

7. Сава; Висок, танак, мршав; види се на рељефима Текелијанума и на слици у Народном музеју у Будимпешти – полагање камена темеља Ланчаног моста, поред епископа Платона Атанацковића и литографија Анастаса Јовановића; родољуб, задужбинар, брижљив, сам управља Заводом и води бригу о питомцима; високо образовани српски племић, члан угарског Горњег дома

Угарска – Сеобе

1. Паја Јовановић, величина, ликови, порука слике

2. 1683; 1686; 1688; 2. јануар 1690; Срби устаници-Арсеније III Чарнојевић повлачење; Ниш; Београд; Диплома-насељавање-унијаћење; осипање

Шајкаша насеља

1. Угарска се распала на 3 дела, граничне реке бране Срби као најамници; стално повлачење Срба са Балкана 14-17. века

2. шајка; галија; *naszád; gálya*

О цинцарима

3. Лупа, Бозда, думча трговици, асимилишу се у српској грађанској средини

Средњовековни српски манастири

Студеница; Милешева; Жича; Милешева; Грачаница; Лазарица; Манасија

Срби у средњем веку – ТЕСТ

А) 1. Жича

2. Студеница

3. Милешева

4. Раваница

5. Грачаница

6. Љубостиња

7. Високи Дечани

Б) 1. Вукашин Мрњавчевић

2. Вук Бранковић

3. Урош Нејаки

4. царица Јелена

5. кнегиња Милица

6. Марко Краљевић
7. Милош Обилић
8. Стефан Лазаревић
9. Косовка девојка
10. Јефимија

Обележје средњовековне српске културе

1. Доментијан, биографија Светог Саве
Теодосије- биографија Светог Саве
Константин Филозоф – деспот Стефан Лазаревић
Стефан Првовенчани – биографија Стефана Немање
Сава, биографија Стефана Немање
Студеница – Стефан Немања
Милешева – краљ Владислав
Сопоћани – краљ Урош
Грачаница – краљ Милутин
Дечани – краљ Стефан Дечански
2. византијски утицај, црквена уметност; дела на словенском језику
3. житија, хагиографије
4. рашка, српско-византијска; моравска
5. Ђурђеви ступови; Жича; Рача
6. ремек дела средњовековне материјалне културе српске духовности

Церемонија додељивања деспотске титуле

1. цар, у царском двору/триклинијуму
Моје царство те поставља за деспота
капа; одело; огртач; чарапе; ципеле; венац
2. турског, византијског, нем-римског
3. -
4. по мајци
5. -; +; +; +,-; -

Велика сеоба – ТЕСТ

1. 1683. године, Беча, Будима, Београда, Србе, Ћ. Бранковић, хапсили, пропало
2. велики везир, војни заповедник Свете лиге, француски генерал, краљ, папа, деспот, цар, гроф, генерал, капетан, генерал, патријарх, велики везир, султан, султан, кардинал, диак, епископ, устанички вођа
3. Паја Јовановић
4. хришћански војни савез, Бечки рат, позивно писмо, напуштање Старе Србије; превођење у католичку веру, нетрулежно тело свеца
5. прва привилегија 21.08.1690. године; Турци поново освојили Београд 08.10.1690; Арсеније 1633-1706. године; Карловачки мир 1699. године; Леополдов манифест 06.04.1690
6. Баја, Фелдвар, Будим, Пешта, Ловра, Чип, Ковин, Сентандреја, Помаз, Калаз, Чобанац
7. Сентандреја, Пешта, Чонград, Помаз, Будим, Деска, Сечуј, Пешта
8. средњовековна, нововековна Србија, Краљевина СХС

године: 1219, 1346, 1690, 1708-1910, 1848, 1920

Продор Турака (14-17.век), устанци, 1813-север

Битка код Сланкамена

1. да

2. „Сеобе”; „На Дрини ћуприја”; „Рат и мир”; „Српска трилогија”

3. да би историјске догађаје; личности; епохе приказао како их он доживљава; преко своје маште додајући; нпр. личностима „Аушу”, размишљања, двоумљења; аромани, трговци православци са јужног дела Балкана; Думча, Бозда, Лупа, Монастерлија

Унијаћење п; к-п; ц-к; п; к; п; ц; к-п; п; к; п;

Карловачка митрополија

1. Велика сеоба; црквено-народни сабор, царичина редуција; постаје патријаршија; последњи црквено-народни сабор

2. 1346. године Скопље; 1848. године Сремски Карловци; 1920. године Сремски Карловци

3. Јоаникије; Јосиф Рајачић; Димитрије

Рођење детета

1.-7. лично

Свадба

1. да; не; не; да; да

2. 1-Б; 2-Д; 3-Е; 4-В; 5-А; 6-Ж; 7-Ђ; 8-И; 9-З; 10-Л; 11-Ј; 12-Г; 13-Н; 14-К; 15-М

3. Б; В,Д,Е; А,Г,Ђ,Ж,З,И,Ј,К,Л,Н; М

4. корито, бидермајер, сито – петао – мушко дете, торте, куглоф

Свадба – Јеловник – ТЕСТ

1. брдовит, шумовит крај или равница

пољопривреда – сточарство, које производе имају у изобиљу и припремају обележје мултинационалне и културне средине

2. Војводина: паприкаш, штрудле, дутовача (салаши);

Шумадија: пите, гибанице, сир, свињетина, шљивовица, торте

3. л, г, ј, а-ђ,и, н, в, љ, м, з, к, (б ако је вечера у другом месту) д, ж, е

4. а) девер ставља новац у младину ципелу, бећарац, после ручка се иде на бунар, из младине куће после ручка прелази се на вечеру у ђувегијину кућу, ако је у другом месту момци вежу ланац

б) лично

Смрт, култ мртвих – задушнице

тропар – кратка химна карактеристична за бизантијску музику

кондак – је песма којом се верници обраћају светима, молећи их за помоћ

2. Мађара; грађански; поливање, кићење јелке чланак написан поводом смрти неког тек умрлог покојника; у Пакрацу; у „Српском народном листу”; српским; Милкина кућа; Липови; Lipr6; „Српски

народни” и „Летопис”; Кувеждин; свесловенском; Јосифа Рајачића; Милетић; „Аутографија”, Црквене беседе; августа; црква у Липови

парови: красоту; до крове; пријал јеси; восхвалјајет тја; глубиноју; души раб

Начин живота – Душанова војска

1. средиште жупе, град, на реци Гружа
2. -
3. вареника – кувано – млеко; грнада – ватраљ, лопатица којом се грће ватра из пећи
ајдук од тикве – натега; утрина – сеоско земљиште за испашу стоке/legelőfű; гоч – бубањ, тутањ; карлица – дрвени суд за скупљање кајмака/fateknő; боза- пиће од кукурузног брашна и шећера
4. да обезбеди смештај и храну
5. сач, тепсија, карлица, пехар, путир, извезени пешкир, чаршав
6. зурла, гоч, добош, гајде, рогови

Начин живота грађанства

1. кожух/огртач постављен крзном; мушка, женска горња одећа дуга испод колена, с рукавима; самур-soboly; женска капа
2. пургерски, нобл, бал корпорација
3. ствара се нови друштвени слој, српско грађанство, па преузима нове европске обичаје и разоноде, па тако и стране речи
4. играју по паровима: галоп, кетуш, шнелполка; играју се по „српски”: лесе, коло, јастучићи; из текста се не може знати како се игра: трајштрит
5. навиксао; тоциљали

Народна ношња:

boskor; карса; suba, irhabunda; gunya, suba; suba; kucsma; szűr, köpenyeg

да су се бавили сточарством (користе кожу, крзно)

Ношња Срба – Бачвана: Понајвише носе опанке од шареног сукна. Жене носе дугу одећу, жуте папуче или црвене чизме; косу плету и повезују је марамом; носе украс око врата од златног и сребрног новца.

Акварел

број 5: Српски сељак у кабаници и чизмама, у шеширу

Број 6: Српски сељак у мркој opakлији с јаком од црног крзна, у чизмама и шубари

Број 7: Сељак у кожуху и чакширама, у опанцима са шареним обојцима и у шеширу; Сељак у белој opakлији с јаком од белог крзна, на глави капа

Број 21: Девојка има кошуљу (оплећак) с везеним раменима. Жене су у гуњевима, прва има кецељу, ткану од вуне, са утканим шарама; друга има на глави богато извезену капу

Регије Србије

1. Нови Сад – Војводина (Неопланта, Матица српска)
Таково – Шумадија (1815. године, Милош Обреновић)
салаш- Војводина (етно-село, панонска кућа)
Палић – Војводина (национални парк, специјалитети)
Крагујевац – Шумадија (главни град 1818-1841, „Кравава бајка”, птица крагуј)
реке – Шумадија (најдужа, битка 1914. године)

2. Врњачка – Жича, Студеница
Нишка – Беле-кула, Медијана
Буковичка – Оплепац
Пролом – Ђавоља варош
Ковиљача – родна кућа Вука Караџића
Овчар – 9 манастира

3. да, не, да, не, не, да, да, не, да, не, да, да, да

4. Ртањ; Крагујевац; Ђавоља варош; Скадарлија; Кобасицијада; Српска Света Гора; Копаоник; Мрчајевци
5. –

Запис

1. урезањем крста
2. храст, цер; дуговечни
3. пењање, ломљење, скупљање грана
4. део земље или линија која спаја једну државу са морем, верници са свештеником и црквеним заставама одлазе до дрвета; светост, неприкосновеност места

Главни градови Србије кроз векове

Рас: 2, 6, 10, 11

Крушевац: 3, 7, 13

Крагујевац: 1, 5, 9, 12

Црнуће: 4, 8

Београд – главни град

1. председник суда и магистрата, управитељ вароши; председник београдске општине; председник Народног одбора града, председник Скупштине града, градоначелник (од 2004. године) Кнежевина Србија; Краљевина Србија; ФНРЈ; СФРЈ; Република Србија
2. Никола Пашић; Илија Чарапић; Бранко Пешић; Вук Караџић
- 3.-
4. први писани извор и турска војска напушта Србију
5. Беч, Братислава, Будимпешта, Београд
6. Истер, Фисос, Данубиус; Дунај; Донау; Дуна
7. деспот Стефан Лазаревић, 1405. године
8. 1918. године, пробој Солунског фронта; 1456. године битка са Турцима; француски песник, путописац, Беле-кула; напушта Београд, предаје кључеве кнезу Михаилу

Епархија будимска

Марија Терезија; да олакша терет и да штити православни народ; попис православног свештенства и смањење њиховог броја; карта

Карловачка митрополија

1. Српски Ковин
2. католичка црква и мађарско племство

3. слободног сељака, веру, идентитет
4. Јосиф Рајачић, Лукијан Богдановић
5. 1920. године
6. избор црквеног поглавара, школска питања, верска, политичка питања
7. свештенство, војна аристократија, грађанство, сељаштво
8. а, а, б, б, а, б, б

Српски барок

1. да, да, не, да, не, да, не, не, не, да, да
2. лично

Српски Ковин

12. век; 1440. године
 готском; Успењу Пресвете Богородице
 28. августа
 Исаија Ђаковић и Арсеније Чарнојевић
 звоник; Теодором Симеоновим Грунтовићем
 св Јовану и Дамјану и Козми; Чип и Ловра
 16; Марије Терезије
Песма: словенски ликови, ребрасти свод, готика
Песма: напучтен; у долини 12. јула нада кратко траје

Грабовец

1. gyertyánfa; forrás felett álló kápolna
2. монаси из Драгивића оснују манастир; од ове године се води Летопис манастира; делић од лобање Свете Барбаре чува се у манастиру; саграђена је данашња црква; осликавање цркве; српске светитеље слика Теодор С. Грунтович
3. јесења слава (21. новембар) није погодна за народни сабор зато је слава премештена за лето (12. јул)
4. б, б, а, б, б, а

Крушедол

1. Батања;
2. многи; хришћани; Срби; ову; мађарску; цркву; основати/сазидати
3. српски средњовековни Атос
4. боре се против Турак; а унијаћења; повезују Србе са европском цивилизацијом
5. лаик; цивилно лице
6. оснивачи; слава; судбина манастира/монаха кроз векове; сабори, гробови
7. цркв;а трем; звоник; конаци

Мурал, камп, секције

Мурал: у дворишту СОШИГ-а; зидна слика; Свети Сава; Доситеј Обрадовић; Вук Стефановић Караџић; 13. век, средњовековна Србија; 18-19. век, ослободилачка, нововековна Србија; 19. век, кнежевина Србија

6. књижевно – просветитељски рад; интегрисање Срба у европске и светске токове; реформе:

хришћанска вера и култура, просветитељство, народни језик; свестрано образоване личности, активни учесници у развоју, креирању догађаја

7. Вук „Код златног јелена”

Ками: место – Печуј – Балатон

организатори: срп. институције

време: јун; састав – међународни

садржај, програми – секције

кошаркашки, скијашки

фолклорни у Батањи, веронаучни по разним местима Мађарске

СОШИГ- ТЕСТ

1. вероисповедне; подржављане; Помазу; Јужнословенска окружна; СХГ; 1993. године; матерњем

2. патријарх Павле (1997)

председник Републике Мађарске Арпад Генц (1997)

3. у аули; на улазу; у кабинету број 24; у свакој учионици; изнад улаза у зборницу; азбуку и ликове Светог Саве, Доситеја и Вука

Никола Тесла

1. 2006

2. Госпић – Београд – Будимпешта

3. у Техничком музеју; кабинету за физику у СОШИГ-у

4. 1881. године, 1882. године, браћа Пушкаш, проналазачке, Гетеовим, обртног магнетног

5. у Музеју Николе Тесле у Београду

6. аскетски начин живота

7. писаћа машина; парни млин; шибике; Ц витамин; телеграф; карбуратор – Банки; периодични систем -Менделејев; телефон – Бел

8. Смиљан, Загреб

11. разред

Словенски језици

Источни: руски, белоруски, украјински

Западни: пољски, чешки, словачки, лужичко-српски

Јужни: српски, хрватски, словеначки, македонски, бугарски

црногорски, босански

Предраг Степановић „Говор Срба у Мађарској”

1. Адам Драгосављевић, Александар Белић, Павле Ивић; 5. Барања, Поморишка, Будимска; Сантово и Чобанац; не – барањска; Сантово; Сириг – шумадијско – војвођански, банатско – новоштокавски; Калаз – шумадијско-војвођански, новоштокавски; Печуј – источнохерцеговачки, ијекавица; Чобанац -косово-ресавски; Сантово – славонско икавски

2. -

3. друштвену, економску, начин живота, степен техничког развоја, утицај мас-медија, образованост говорника

ПОРТРЕТИ СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА У МАЂАРСКОЈ У 19. ВЕКУ

аутор	место рођ.	животни век	дело	информације
Павле Софрић	–	1857–1925. године	Моје ђачке успомене	Сентандреја, вероисповедна школа
Петар Лупа	Помаз	1838–1904. године	Дунавске авантуре	путопис
Јаков Игњатовић	Сентандреја	1824–1888. године	Васа Решпект	доба револуције
Петар Римски	Сентандреја	1800–1874. године	Аутобиографија	Ланчани мост
Јован Пачић	Баја	1771–1849. године	Сочиненија	бори се против Наполеона
Богобој Атанасковић	Баја	1826–1856. године	Два идола	сентиментализам
Михаило Витковић	Јегра	1778–1829. године	винска песма	књижевни салон
Никанор Грујић	Липова	1810–1887. године	Аутобиографија	Ђунтир

Први српски устанак

1804. године; први врховни орган; централни управни орган власти; представници нахија; Матеја Ненадовић; подела власти војвода са Карађорђем
- Вољабча; Боговађа

Синђелић Ресаве; заклето; за слободу мрети; љуту битку; слободу српскоме народу; Пао душманин; Србе задужио; славе

Песници владари

1842-1858 за време владавине уставобранитеља. Убили су их у Кошутњаку
Призрен-цар Душан-престоница; Дечани-краљ Стефан Дечански-задужбина; Косово поље-Југ Богдан-битка; Косово поље-Милош-јунаштво

Аутономне кнежевине Србије– Хатишериф

слобода вероисповести, Милош – наследни кнез; утврђене дажбине; управна аутономија; слободна трговина српска полиција; исељавање турских цивила; аутономију

ТЕСТ

1. Природне појаве као знамења судбоносних догађаја; Предраг Степановић; Први српски устанак
2. Чачак, од 3000 устаника остало је 180; Милош; бежеће Турке у шуми су жене дотукле
3. места у Београду на карти
4. Карађорђе, Београд, Наполеон, Јаков
5. -
6. *слично*: борба за ослобођење; устаници из 1804. године, Шумадија;
различито: Обреновић, мање борби, дипломатија, мито
7. државе; револуција; ослобођење; Београдском; културни; 1804-1815. године; Карађорђе; Милош Обреновић; 1830. године; вере; школе; слободно
8. 1812. године; Иштван Балог и Г. Роткрепф; Јоаким Вујић; Корнелије Станковић

Уставобранитељи (1842-1858)

уставне монархије Гарашанин, Перишић
уједињење Црне Горе, БиХ

Матица српска

1. Сава Текелија; васпитање у Заводу – текелијанци уводе грађански начин обележавања дана Светог Саве; Сава Текелија је председник Матице; седиште Матице је у Текелијануму

2. Сечењи – МТА

3. да; 1825-1826. године; Пешта; академија -издавачка кућа; циљ: развој, подизање нације; добровољни прилог; гроф- трговци

5. Мађарска академија наука и издавање; Георгије Магарашевић; уредник Летописа; трговаца; Друштво; Хаџић; Светић; брисао на оснивачком листу; Сава Текелија; Бозда; Текелијанум

Матица српска – ТЕСТ

1. 1826. године – Пешта; 1864. године – Нови Сад; Сава Текелија; Текелијанум са имовином; Ј. Хаџић; летопис

2. Оснивач установе; Установа за развој српс.; основни закон; часопис; установа где се скупљају уметничка дела, слике

3. круг са потписима; потписи, два прецртана

4. а) Франц

б) Горски вијенац

в) Напредак

г) Правопис

5. –

6. С-МТА; Светић-псеудоним; М-професор; Б-иступио; Д-трговац

7. Б; В; Ћ; Е

8. Јаков Игњатовић – 3; Георгије Магарашевић – 1; Живан Милисавац- 5;

Јован Хаџић -2; Тихомир Остојић – 4

9. није био Вуков присталица;

Матица -ТЕСТ

1. 1826 – у Пешти; 1864 – Нови Сад; Сава Текелија; Текелијанум са имањем, Јован Хаџић; Летопис; **Летописа; Матица; Хаџић; председник; културног- научног;** Добротвор, оснивач установе; установа; основни закон; часопис; установа у којој су уметничке слике; у округлом облику потпис оснивача- имена, два прецртана

4. Франц; Горски вијенац; Напредак; Правопис

5. есеј

6. МТА-Сечењи; професор – Магарашевић; псеудоним – Светић; трговац – Деметровић; иступио- Бозитовац

7. Б,В,Ћ,Е

8. 1-Магарашевић; 2-Хаџић; 3- Игњатовић;4-Остојић; 5- Милисавац

9. Вуков противник је

Сретење

1835. године

по народном календару

Димитрије Давидовић
у Крагујевцу
Вук С. Карацић
у Бечу

Мајска скупштина 1848. године

посланици, циљ, епоха, уједињена омладина српска ђачка, књижевна удружења, певачка друштва, књижевни и просветни рад, до 1867 национално-ослободилачки карактер, друга етапа 1868-мађарско-српски сукоби, % убиство кнеза Михаила

Већински народ не признаје колективна права народностима.

словенофил = гаји симпатије према Словенима

патриотизам, хуманитарна помоћ, просвета и спорт, традиције, морал, национални идентитет

Коло српских сестара

1. Надежда Петровић, Бранислав Нушић
2. племенитост, хуманитарна и просветна активност, подизање свести жене
3. православље, традиције, обележавање годишњица
4. Мала и Велика Госпојина
5. године: 1903, 1912-1918, 1906, 1945, 1990
6. пошто српске православне традиције гаји

Царине

1. Србија је постала зависна од Аустро-Угарске

2. споразум, међународни уговор

3. аустрофил

4. јер садржи освајачке/ратне циљеве Аустро-Угарске

5. кнез Милан учвршћује свој положај у Србији; подршку да Србија постане краљевина; ширење према југу, тј. ослобађање Срба у Старој Србији а Аустро-Угарска „неутралну” Србију; признање српске стране да је БиХ и Новопазарски санџак „интересна сфера” Аустро-Угарске

Мањински закон 1868

1. румунски и српски посланици
2. не
3. признање да су уставотворни народ
4. Ј. Етвеш;
5. напустили су парламент,
6. у Новом Саду
7. 7. био је затвору у Баку
8. да, да, не, да, не, да да, не

Етнички односи

1850. године, 1914. године

вишенационална држава; области са становништвом мешовите националности

значајно је порастао број

асимилација

Национална политика у доба дуализма 1867. године

насилну мађаризацију, толерантно понашање

са стрпљивим, обезбеђује употребу језика и образовање

нестрпљива мађаризација, малолетној деци прописује познавање мађарског језика на високом нивоу асимилација

12. разред

Савремени српски књижевници у Мађарској

на сахранама, пију погребну ракију, грле се и љубе се, поје тропаре, причешћују се

Музика у Србији

Историјска епоха	карактеристика	личност
феудализам	скамраци фреске: гусле, трубе, бубњеви црквено појање: светогорско (Хиландар) Српски начин певања	Преда Хруса Дмитар Караман
турско доба 8. век	гусле карловачко појање	композитор: Захарије Орфелин
19. век (комп)	певачка друштва	Корнелије Станковић
	оркестар	Ј. Шлезингер
20. век	Композитори	Бинички

фрула; фрула; гајде; тамбура; фруал; гајде; труба; гајде; гајде; труба; гајде; двојнице; гусле

Инструментална музика – Народна инструментална музика

дуде; 20.; тамбуре и виолина; оркестри; хармоника; соло; слој; фолклора

Корнелије Станковић

Минеј; Акатист; Блажена; Канон; Јектенија; Кондак; Октоих; Стихира; Тропар; Октоих; Пештанац; професор препарандије; оперете; чардаш; химну; Сентандреји; Пешти; на Спасовдан; Духове; једногласно; трубачи; гајдаши; гуслари

Тихомир Вујичић

Иштван Бела; Марко Декић; Петар Милошевић

1975. године; 1995. године; Тихомирова смрт

сва три; 3; 2; 2; 3; 2; 2-3; 1; 3; 1; 1; сва три; 1; 3; 1; 1

Тихомир Вујичић – ТЕСТ

1. Вујичић, Бебић, Будимлић – очеви и мајчини родитељи; Душан – отац; Мајка – Невенка; брат – Стојан

2. фрула, виолина, клавир

3. -

4. био је један од оснивача Петефијевог круга; заједно са братом Стојаном после револуције радио је на

више места

5. композитор, етномузиколог
6. оркестар; музичка школа у Сентандреји; годишњице; трг у Сентандреји
7. 14, 73
8. сакупљач баштине српског музичког стваралаштва;
9. Помазу; више немате шта да учите од мене; компаративно истраживање/упоређивање; авионској несрећи/Дамаску; Преображење; Саборној/ Београдској

Оркестар Вујичић

1. хармоника, тамбурица, бега, фрула, виолина, бубањ
2. –
3. у Сентандреји испред храма Преображења
4. б)

Додолске

1. поливају га; рефрен – додоло/додоле; мелодија варира; две песме се у дијалогу; у Медини се на крају дода: „Треси се, додо, додоле”
2. грозђе, лан конопљу
3. у Јегри; Вујичић; Це-Де; не; стари мушкарац; игра; само; Сегедина

Велики рат

Немачка и Аустрија су одавно спремне за освајање; успешно, прве савезничке победе; славне победе српског сељака и својих официра – „Марш на Дрину”; генијални заповедници произведени су у војводе; Пример патриотизма пружају браниоци Београда – Гавриловић. у емиграцији на туђем простору се представља; континуитет државности, војска се помоћу савезника опоравља да би се вратила на фронт; државни органи, династија, ризница раде за послератне прилике; пробити фронт, напредовати (клин) без предах; задржати гониоце (Мојковац); идеја панславизма, југословенства деценијама се гаји као најлепши сан; има план од 1844. године, у свим балканским устанцима учествује; у рату активно спроводи ослобођење и уједињење (Пашић); склопљен је споразум за државно, политичко уређење

Краљ Петар

1. Грађански законик; Начертаније; Закон 44 по којем мађарски језик постаје службени језик државе
2. Женева – средња; Париз – војна; Мец – виша војна

Церска битка

1. -
2. валцер, марш, валцер
3. Мишић: Војвода, Населник Врховне команде; Д` Епере: француски маршал, врховни командант савезничких армија на Солунском фронту, Степановић-војвода, Рајс-психолог, Фердинанд- цар

Међуратни период

национална већа су се у име свог народа изјаснила за уједињење
ослобођењем је створена централистичка монархија
Народна радикална, Демократска – српске

Хрватска сељачка су најзанчајније,сукоби око „хрватског питања

„федерализације”; лични режим

6. јануар 1929. године

оштре страначке дискусије и убиство у парламенту

устав, скупштину; законодавну, именује и отпушта министре, даје војне чиновне, врши амнестију, проглашава рат и закључује мир; неприкосновена је краљева личност; спасио је југословенство, државу троименог народа

озакоњена је диктатура;

Бомбардовање Београда

1. Немац, Италијан, Јапан, ”Боље рат, него пакт. Боље гроб него роб” народ почиње борбу против фашизма; немачки напад, бомбардовање 6. априла; рудници бакра; Дунав за транспорт, југоисточно војску уништити, терен за напад на Грчку, савезнике увући у рат и наградити их, Банат – фолксдајчери; устанци, четнички, партизански; Банат, примореј; Ј-И до Ниша; Косово

Независна Држава Хрватска (НДХ)

1. Бога; Немце савезнике; себе, столетну борбу, поглавника Павелића; усташки окрет у Југославију и ван ње

2. непроменљив, бољи; уживају сва политичка права; неограничено; жутом звездом, белом траком; остаје службено, није регулисано

Новосадска рација

рација, погром, претрес

враћањем отцепљених територија (Тријанон); 21-23. јануара 1942. године; (Војска) – Хонведи (Граши), жандармерија (Кепиро) и мађарска краљевска полиција са Мађарима појединцима мештанима

Чурут, Жабал, Мошорин; Тител; Темерин; Шајкаш

логоре; Барч, Нађкањижа, Шарвар; датум од када станује легитимисана особа у Војводини (колонисти, добровољци); Срби, Црногорци, Јевреји и Роми; општинску завичајност на подручју Велике Мађарске; датум – 31. октобар 1918; сматра је војном интервенцијом, док Мађари „исправљају” неправду Тријанонског мировног уговора

Савезници бомбардују Београд

14. век: 1346

20. век: 1941, 1944, 1999

Јелена Савојска

Порекло, кум,школовање, таленти – маузолеј Данилу, хоби – пецање; брак, земљотрес болничарка, рат, кћерка умире у Бухенвакду, капитулација Италије – абдикација – азил у Египту, смрт у Француској, сахрана, процес канонизације

Мађарска 18.-20. века Оптација

1. да, не да, да, не, да не, не, не, да

2. Драгомир „Воз савести”, 2005

Милан Мицић Одисеја Батањских Срба”, 2003

Предраг „Живети у Мохачу”, 2006

Милан „Отац Радован”; Бата

Бора Рус свеске

„Корени” 3

Батања; Мохач; Бата; Помаз

3. самоопредељење народа, нестанак многонац. Царевина – новонастале мањине у националним државама; насилна мађаризација, агитација српског свештенства, еуфорично расположење због ратне победе Србије -победника; социјални разлог – трагична промена бројности, брже однародњавање

бирократија; уновчавање имања или размена непокретне имовине; много неизвесности – прва фаза: масовно исељавање, од 1925. године индивидуално, накнадно оптирање

4. Дунавом, бродом

5. Мађара, Немаца, грофова, династије Хабзбург

6. 1923–1924. године; Војводина; мање парцеле; плаћање закупнине; државни порези; претња одизимања земље; подизање куће; забрана аренде

7. ситно, сиромашно сељаштво, велике породице; велике породице се селе, остају старије генерације

Асимилација и трагичност периферије

1. Јаков Игњатовић; Милош Црњански; Васко Попа, М. Павловић; С. Раичковић; М. Тешић

2. -

На другој обали; „Сан у камену”; „Закашњели епитаф”; „Ковински одломци”; „Опроштајна”; „Песма Лазарица”

носио је бреме уметника, лични усуд који се стопио са неминовном судбином нашег народа „горње земље”. Његов живот је пролазио битисањем и стваралаштвом на маргини српског језика и духовног простора. Маргинализација интелектуалаца је последица потрошачке културе.

Српска црквеноуметничка – Сентандреја

Сентандрејски Музеј

1. 1964. године

2. Стојан Вујичић; у Музеју у порти Саборне цркве и критска, позновизантијска, барокна, класицистичка Велики четвртак, причешће; на Велики петак ставља се насред мушке цркве, кити се цвећем, износи се плаштаница која се целива до Васкрса, фарбају се јаја; Дан сеобе – бродарење, слика Паје Јовановића;

Школство – Најдражи учитељ

Калазу; вероисповедну; грађанске; Будимпешти; Медини; Печују; директора; заменик директора; Светог Саве другог степена; „Најдражи учитељ”

Школство у Мађарској у 18. и 19. веку

посланик у мађарском парламенту; вођа Слободоумне странке; противник нагодбе, мађаризације и претварања српских вероисповедних школа (268) у државне; осим у парламенту бори се и у часописима Застава;

Сремски Карловци; Нови Сад; 1812. године Сентандреја;

Сремски Карловци; закони – уредбе: 1868. године, 1879. године увођење мађарског језика; *уредбе*: 1730, 1770. године; 1778. године борба за ћирилицу, црквенословенски језик; *личности*: Светозар Милетић и црква као власник и руски учитељи; циљеви државне власти: однародњавање, асимилација, мађаризација, германизација;

Ђорђе Натошевић државни надзорник српских школа, реформатор; написао је први буквар по Вуковом правопису, основао је педагошки часопис, школски лист дуже траје; 50% више зарађених; за 2/3 мање неутралних; три пута већа територија је ратиште; 50% више становника је заратило; 50% више војника; 5-6 пута више погинулих; 50% више рањених 1706 000 мртвих или 10,8 % од целокупног становништва. Губици цивила су 1 401 000 а бораца 305000

Губинци 1918. и 1945. године

Југославија 1948. године

независност; добросуседски односи; коегзистенција; неутралност; у оквиру УН

Устави Југославије

1. Југославија; ФНРЈ; СФРЈ; РС; Савезна Република Југославија
2. народна скупштина; председник; влада; суд
3. 5; 7; 1; 2
4. босански, македонски, 1974. године, самоуправљање уместо народа користи удружене произвођаче
5. антифашисти/партизани; народ, самоуправе, грађани
6. јединствена, неподељива
7. 1943. године не пошто још траје рат
8. 1990. године
9. ослободиоци; 1
10. нису легитимно изабрани посланици; није скупштина донела одлуке
11. 1974. године
12. године: 1943; 1946; 1974; 1990; 1992

Криза и распад Југославије

1. -
2. југословенство, хегемонија, интернационализам титоизам
3. Други светски рат; Распад Југославије
4. национализам; конзервативизам; фолклор; митоманија; грандоманија; агресија; моћ политичара, новинара
5. одржао је књижевно вече у СОШИГ-у
6. -
7. протерује, пали; творевине, манастире; велесиле

Србија данас

1. једнодомни; 250; вишепартијски; 4, 3; 15. фебр.; 2002; 7,2 милиона
2. „бела куга”; старост Албанаца, Бошњака, Рома је испод просечне старости – број им се повећава, док код осталих народа стари друштво, нема ни репродукције сатновништва
3. виша образованост, 17 година школовања, запосленост и каријера, урбана средина, приоритет имају материјална добра, комфор, генерације живе одвојено;
4. сигурност у друштву, запошљавање, стабилне породице, рађање деце не после 30. године већ око 25, одговорније понашање
5. Устав, Министарство културе, Закон о култури

Статистички подаци из 1910. године

а) Кружни дијаграм

1. 56-24-11-9 %; ситно сељаштво; 112 126 : око 70 цркава – у просеку 1600 ј по цркви; феудална аристократија; 3

Попис у Мађарској 2011. године

Трагичност дијаспоре

анонимност, двојезичност, маргинализованост

у Мађарској; Јаша Игњатовић, Црњански – Витковић, Авакумовић, Нешковић, Саколцаи; Сентандреја, Темишва, Јегра, Сенатндреја; коб нестајања

Асимилација

1. Андрић, Тесла, Прерадовић
2. небрига државне политике, стручњака, не води се рачуна о чистоти језика
3. –
4. -
5. -
6. у иностранству
7. статистички и асимилацијом
8. политички циљ хомогенизације

Препарандија

1. на главном тргу
2. да
3. грађена је у класицистичком стилу; на фасади се види отворена књига
4. Урош Несторовић
5. обојица су школски референти не у истом времену
6. д) г) ђ) е) в) б) а)
7. Урош Несторовић – надзорник, организатор, реформатор;
Ђорђе Натошевић – надзорник (Угарска), реформатор (Србија), писац 1. буквара народним језиком,

Школски лист

8. 1793. године саграђена, 1810. године Ј.В. професор, 1811. године трећи тас; 1812. године отварање препарандије; 1948. године подржављање

Текелијанум

Сава Текелија говори на народном сабору у Темишвару; 1790. године

Сава Текелија уводи штићенике у Текелијанум; 1838. године

славље успомене оснивача, захвални потомци овенчавају венцем његову бисту; 1907. године ; Преодница; Јован Јовановић Змај; С. Поповић

Читаонице: нови грађански начин разоноде, традиционални верски празници се допуњују световним, културним програмима; у урбаној средини и њеној околини млади образовани људи (види текелијанци) окупљају све друштвене слојеве ради квалитетног испуњавања слободног времена и очувања идентитета; пажња се поклања читању, набавци српских књига, уз беседе појављује се и сценска уметност, позоришни комад са песмама; улога свештеника и народног учитеља у свакодневном животу заједнице

Просветне, културне, научне организације српске заједнице у Мађарској

1. КДЦ; СПМЦ; СПМЦ; КДЦ-а; КДЦ; СПМЦ; КДЦ; СПМЦ; КДЦ;
КДЦ
2. -

3. -

Типови школа

1. szerb tanítási nyelvű
2. -
3. на српском;
4. Сегедин, Чанад, Чип; Гед, Будимпешта
5. Будимпешта; Ловра, Деска; Сегедин; Помаз, Тукуља
6. 21. 08.1690. године ; Леополдове привилегије

Културно-уметничка друштва – КУД

1. Банат, Опанке, Весели Сантовчани, Табан, Шаренац, Рузмарин, Ловра;
2. Деска/Чонград; Помаз/Пешт; Сантово/Бач-Кишкун; Будимпешта; Медина/Толна; Чобанац/Пешта; Ловра / Пешт
3. -
4. Рузмарин, одрасли људи, Мађари
5. Милан Ђурић; млади уметници; очување идентитета; радови за заједнице

Задужбинарство

1. јесу
2. средњовековне, династије Немањића
3. Милоша Црњанског; фондације
4. Коларац; капетан Мишина; Јаков Игњатовић, Црњанског
5. владари, властела, богати трговци кроз векове цело своје имање поклонили су свом роду (имена из текста уџбеника)

Народносна политика Закон 1993. године

1. 37; 13
  2. повећава; мигранти
  3. 1849; 1868; 1993; државотворни; асимилацију; расути по Мађарској
  4. да; не; не; да; не; да; да
  5. 100 година држављанство; мањинско становништво; језик; правна гаранција; средство за опстанак; парламентарни повереник
  6. 13; 29; 12; 17; 18
-